

OTEC JÁN KELLNER Z LEVOČE – MUČENÍK ZA JEDNOTU CIRKVI, POPRAVENÝ NKVD

Žofia Bendžalová Kellnerová¹

Úvod

Pápežské kolégium *Russicum* (lat. *Pontificium Collegium Russicum Sancta Teresia a Iesu Infante*) v Ríme bolo založené v roku 1929 pápežom Píom XI. Predstavovalo osobitné formačné centrum pre kňazov pripravených na službu Katolíckej cirkvi v prostredí sovietskeho Ruska, kde bola Cirkev vystavená systematickému prenasledovaniu. Jeho poslaním bolo pripravovať mladých kňazských kandidátov zo strednej a východnej Európy na pastoračné a misijné pôsobenie v prostredí, v ktorom sa náboženský život ocitol pod tlakom ateistického režimu.

Formácia adeptov ruskej misie zahŕňala nielen štúdium teológie, filozofie a jazykov, ale aj duchovnú prípravu na službu v krajne neistých podmienkach. Medzi prvými slovenskými študentmi, ktorí do Russica v roku 1931 nastúpili, bol aj Ján Kellner, Levočan, rodák z Hradiska. V januári 1937 bol v Ríme vysvätený za kňaza a o pol roka neskôr slávil primičnú svätú liturgiu v Levoči. Desať rokov po nástupe do kolégia, v roku 1941, sa však jeho životná cesta v období druhej svetovej vojny tragicky uzavrela:

*Ján Kellner, novokňaz
(Zdroj: archív rodiny Michala
Kellnera)*

¹ Za pomoc pri spracovaní tejto štúdie, za odborné vedenie a koordináciu, ďakujem Mgr. Martinovi Lukačišinovi, PhD. Za cenné rady a podporu ďakujem ThDr. Markovi Durlákovi, PhD. a ICLic. Jaroslavovi Pasokovi. V počiatkoch mojej práce ma nasmeroval ThDr. Vojtech Boháč, PhD., za jeho cenné rady a pomoc pri zachovaní pamiatky Jána Kellnera mu patrí osobitné poďakovanie. Neskôr mi významnú pomoc poskytli aj ThLic. Adrián Seman a HELic. Martin Mráz, na ktorých podporu nadviazala ďalšia spolupráca. Za pomoc a spoluprácu v spojitosti s Kostolom Ducha Svätého v Levoči ďakujem najmä Tomášovi Márii Vlčekovi, OFM Conv. Za preklady dokumentov uložených v štátnych archívoch Ukrajiny v Kyjeve ďakujem PhDr. Vladimírovi Osifovi (†). Ďakujem aj PharmDr. Márii Belányiovej a jej rodine, PharmDr. Slavomíre Boreckej, Mgr. Monike Fekiačovej, PhDr. Zuzane Kollárovej, PhD., PhDr. Ružene Kormošovej, PhD. a PaedDr. Rudolfovi Šusterovi ako aj všetkým, ktorí mi akýmkoľvek spôsobom pomohli a svojou činnosťou prispievajú k zachovaniu pamiatky kňaza Jána Kellnera.

svoje kňazské povolanie potvrdil mučeníckou smrťou ako misionár v službe prenasledovaným kresťanom.

Ján Kellner bol odchovancom Vendelína Javorku, SJ,² prvého rektora kolégia Russicum, a zároveň spolužiakom i osobným priateľom blahoslaveného Teodora Romžu.³

V užhorodskej katedrále sa nachádza ikona blahoslaveného Teodora Romžu. *V strede je zobrazený blahoslavený Teodor a po bokoch sú dôležité udalosti jeho života až po jeho beatifikáciu v Lvove pápežom sv. Jánom Pavlom II 27. júna 2001. Tretia udalosť zhora vľavo zobrazuje rozlúčku otca Teodora Romžu s otcom Jánom Kellnerom, keď otec Ján odchádzal do Sovietskeho zväzu. Otec Teodor už má svätožiariu a pred menom otca Jána je napísané „kňaz mučeník.“*⁴

V roku 2026 si pripomenieme 85. výročie jeho mučeníckej smrti, v roku 2027 uplynú 90 rokov od jeho kňazskej vysviacky v Ríme a od jeho primičnej svätej liturgie v Levoči, ako aj 115. výročie od jeho narodenia. Tieto výročia poskytujú príležitosť vrátiť sa k jeho životu a pôsobeniu a zasadiť jeho osobný príbeh do širšieho kontextu dejín kolégia Russicum, slovenských misionárov a represí sovietskeho režimu voči Katolíckej cirkvi.

Cieľom tejto štúdie je rekonštruovať životnú dráhu Jána Kellnera od rodného zázemia a štúdií na Spiši cez rímsku formáciu a pražské pôsobenie až po okolnosti jeho odchodu do Sovietskeho zväzu, zatknutia a smrti. Príspevok vychádza z kombinácie archívnych prameňov, rodinného archívu Michala

² Vendelín Javorka, SJ (*1882 – †1966) – kňaz, jezuita, misionár, kandidát na blahorečenie, narodený v Černej pri Ružomberku. Po skončení gymnázia vstúpil do noviciátu Spoločnosti Ježišovej (*Societas Jesu*). Noviciát vykonal v Trnave. V rokoch 1906 – 1909 študoval filozofiu v Bratislave. V rokoch 1912 – 1916 absolvoval teológiu v Innsbrucku, kde bol v roku 1915 vysvätený za kňaza. V roku 1919 sa stal rektorom slovenského jezuitského kláštora v Trnave. Generálny predstaviteľ Spoločnosti Ježišovej Włodzimierz Ledóchowski si ho vybral na budovanie „ruskej misie“ a tak ho v roku 1925 povolal do Ríma, kde sa potom pripravoval na apoštolát medzi Slovanmi východného obradu; stal sa kňazom východného rítu a priekopníkom jednoty východných slovanských kresťanov. Od roku 1926 mu pápež Pius XI. zveril budovanie Pápežského ruského kolégia (*Russicum*), ktorého základný kameň bol posvätený 11. februára 1928 a ktoré páter Javorka následne dokončil. Výchovu a formáciu budúcich misionárov v Russicu zveril pápež jezuitom – Vendelín Javorka, SJ sa 15. augusta 1929 stal prvým rektorom kolégia. *Páter Vendelín Javorka, SJ: Kandidát na blahorečenie*. Žilina 2018.

³ Blahoslavený Teodor Romža (*1911 – †1947), narodený na Ukrajine, gréckokatolícky biskup Mukačevskej eparchie a mučeník, zavraždený 31. októbra 1947 sovietskou tajnou službou NKVD. Kňazskú vysviacku mu, podobne ako Jánovi Kellnerovi, udelil ruský katolícky biskup Alexander Jevreinov v Chráme sv. Antona Veľkého v Ríme 25. decembra 1936. „*Bol Kellnerovým spolužiakom a dobrým priateľom. Bol aj jedným z posledných, kto sa s ním rozprával a videl ho pred jeho odchodom do sovietskeho impéria. Pomáhal mu svojimi radami, ako aj kontaktom na kňaza, ktorý ho mal previesť cez hranice.*“ MARCIN, Matúš – PASOK, Jaroslav: *Otec Ján Kellner, mučeník za jednotu Cirkvi (1912 – 1941)*. Prešov 2021, s. 13.

⁴ Tamže, s. 2. Ikona blahoslaveného Teodora Romžu je na obálke publikácie.

Kellnera a jeho rodiny, staršej osvetovej literatúry a novších odborných prác, ktoré vznikli aj vďaka sprístupneniu Vatikánskych archívov pontifikátu Pia XII. v marci 2020.⁵ Práve tieto novšie výskumy, predovšetkým štúdia Adriána Semana, umožnili presnejšie zasadiť Kellnerov život do kontextu vatikánskej politiky voči východným cirkvám a spresniť jeho pôsobenie v Prahe, návrat na Slovensko i prípravu na misiu do Sovietskeho zväzu.

Rodinné zázemie a detstvo

Pre lepšie pochopenie životnej dráhy Jána Kellnera je potrebné vrátiť sa k jeho rodinnému zázemiu a prostrediu, v ktorom vyrastal. Narodil sa 26. decembra 1912 v Hradisku v rodine Andreja Kellnera (*1883 Hradisko – †1962 Levoča) a Márie, rod. Brinckovej (*1887 Dvorce – †1976 Levoča).⁶ Pokrstený bol 31. decembra 1912 v Kostole sv. Mateja v Tvarožnej; sviatosť krstu mu udelil dekan Ján Šefčík (Scheftsik), ktorý manželom Andrejovi a Márii Kellnerovcom krstil všetky ich deti narodené v Hradisku. Krstnými rodičmi boli Jozef Kuľa s manželkou Annou, obaja bytom Dvorce, rímskokatolíckeho vierovyznania.⁷

V malej obci Hradisko v Levočských vrchoch blízko Levoče sa narodili štyria z Jánových šiestich súrodencov. Dvom z nich – prvorodenej sestre Márii (*1906) a bratovi Andrejovi (*1910) nebol dopriaty dlhší život, zomreli v tom istom roku, ako sa narodili, ešte pred narodením Jána. Ján tak vyrastal so staršou sestrou Annou (*1907 Hradisko – †1994 Levoča) a bratom Michalom (*1920 Hradisko – †2013 Levoča). Už v ranom detstve sa jeho rodina musela vyrovnáť s odchodom otca za prácou do oceliarní v Pittsburghu v Spojených štátoch amerických. Po návrate z Ameriky kúpil Andrej Kellner v Levoči poľia a menší dom na Novej ulici č. 34, kam sa rodina v roku 1922 presťahovala a natrvalo usídlila.⁸ Otec rodiny bol maloroľníkom, medzi Levočanmi požíval dôveru a istý čas pôsobil aj ako sudca z ľudu. V Levoči sa v roku 1923 narodil ďalší syn, opäť pomenovaný Andrej, ktorý však v roku 1928 zomrel ako päťročný. Otec potom odišiel druhýkrát do Ameriky. Po jeho návrate z Ameriky sa

⁵ SEMAN, Adrián: *Ján Kellner a jeho misia v Prahe*. In: ČERNÝ, Daniel (ed.): *Vatikánske archívy Pia XII. a historická Prešovská gréckokatolícka eparchia = Gli Archivi vaticani di Pio XII e la storica Eparchia Greco-cattolica di Prešov*. Bratislava – Rím 2025, s. 95 – 97.

⁶ K dispozícii je záznam o narodení Jána Kellnera z rodnej matriky. Štátny archív v Prešove, pracovisko Poprad (ďalej ŠA PO, APP), Obvodný notársky úrad v Tvarožnej, Rodná matrika 1907 – 1922.

⁷ Rímskokatolícka cirkev Farský úrad Tvarožná. Matrika pokrstených 1912, záznam č. 42.

⁸ Archív rodiny Michala Kellnera.

v roku 1930 narodila v Levoči najmladšia sestra Helena, v súčasnosti posledná žijúca zo súrodencov.⁹

Rodinné prostredie bolo zbožné a skromné, formované prácou, každodennou obetavosťou a vedomím súdržnosti. Práve tieto predpoklady, posilnené náročnejšou sociálnou situáciou i opakovanou skúsenosťou so stratou súrodencov, vytvárali rámec, v ktorom dozrievali Jánove hodnotové orientácie a náboženské povolanie. Neskôršie rodinné svedectvá opakovane zdôrazňujú jeho zbožnosť, húževnatosť a zodpovednosť, ktoré sa prejavili už v mladom veku.¹⁰

Gymnaziálne štúdiá v Levoči

Formovanie jeho osobnosti, duchovného povolania i neskoršieho misijného smerovania bolo úzko späté so štúdiom na gymnáziu v Levoči. Práve tu získal základné humanitné a náboženské vzdelanie, na ktoré neskôr nadviazal pri univerzitnom štúdiu filozofie a teológie v Ríme. *Československé štátne reálne gymnázium Dr. Vavra Šrobára v Levoči (v súčasnosti Gymnázium Janka Francisci-Rimavského)* navštevoval v rokoch 1923 až 1931.¹¹ V prvých troch ročníkoch bol jeho triednym učiteľom Ing. František Stern, vo štvrtom František Veselý a od piateho ročníka až po maturitu PhDr. Čestmír Vránek. V lete 1930, krátko pred maturitným ročníkom, sa rodine narodila sestra Helena. Ján, ako starší syn a študent, sa stal oporou matky, pomáhal jej pri každodenných povinnostiach a starostlivosti o rodinu. V tom čase gymnázium viedli prevažne pedagógovia českého pôvodu; riaditeľom školy bol najprv Karel Marek, od roku 1926 Otakar Formánek.¹² Dôležitú úlohu v Jánovej formácii zohral profesor

⁹ Tamže.

¹⁰ Tamže.

¹¹ Štátny archív Prešov, špecializované pracovisko Spišský archív v Levoči (ďalej ŠA PO, SALE), fond Gymnázium Janka Francisci-Rimavského v Levoči (ďalej f. Gymn. J. Francisci-Rimavského v Levoči), *Triedny katalóg ôsmej triedy školského roku 1930/1931 Československého štátneho reálneho gymnázia Dr. Vavra Šrobára v Levoči*. Levoča 1931, s. 5. V triednych katalógoch je pri Jánovi v poznámkach uvedené oslobodenie od celého školného.

¹² *Trinásta výročná zpráva československého štátneho reál. gymnázia Dr. V. Šrobára za školský rok 1930 – 31*. Levoča 1931. V uvedenom archíve sú uložené výročné správy, hlavné a triedne katalógy z obdobia Jánovho štúdia, zachované sú výkazy o jeho štúdiu od prvého až po ôsmy ročník; maturitné protokoly zo školského roku 1930/1931 sa však medzi zachovanými dokumentami nenachádzajú. V čase Jánovho štúdia bol profesorský zbor zložený prevažne z pedagógov českého pôvodu. Otakar Formánek zastával funkciu riaditeľa v rokoch 1926 – 1934. V katalógu Jánovej šiestej triedy (školský rok 1928/29) sa nachádza vlastnoručný podpis Ignáca Lihositha, ktorým potvrdzuje súhlas hlavného katalógu s katalógom triednym. Nie je však isté, či Lihosith vyučoval Jána náboženstvo aj v maturitnom ročníku. Maturitné tablo Jánovej triedy sa v súčasnosti v Gymnázium Janka Francisci-Rimavského v Levoči nenachádza; jeho zánik môže súvisieť s veľkým požiarom v roku 1968, pri ktorom vyhorela

Maturitné tablo Československého štátneho reálneho gymnázia Dr. Vavra Šrobára v Levoči z roku 1931/1932; Ján Kellner sa nachádza v pravom stĺpci, tretí zhora, profesor náboženstva Ignác Lihosith v hornom rade druhý zľava, spolužiak Štefan Korchnák, rodák z Brutoviec, neskorší páter, v druhom stĺpci zľava tretí zhora; je aj na fotografii z primície (Zdroj: archív rodiny Michala Kellnera)

náboženstva Ignác Lihosith, ktorý rozpoznal jeho túžbu po kňazskom povolani a stal sa jedným z iniciátorov jeho ďalších štúdií.¹³ Podľa rodinnej tradície práve

veľká časť strechy gymnázia, kde boli tablá uložené. Archív rodiny Michala Kellnera však disponuje fotografiou Jánovho maturitného tabla. Zobrazených je 27 študentov; triedny katalóg uvádza, že v maturitnom ročníku 1930/31 študovalo 28 (29) študentov, z toho jedna žena. Ján bol vedený pod číslom 8. Triedny katalóg Jánovej ôsmej triedy je podpísaný riaditeľom Otakarom Formánkom a triednym učiteľom Čestmírom Vránkom. Jánov priateľ zo susedstva, ktorý sa zúčastnil aj na jeho primičnej svätej liturgii v Levoči, Ján Kul'a (*10. 6. 1912 Dlhé Stráže – †24. 8. 1973 Poprad), navštevoval taktiež levočské gymnázium, študoval však o ročník vyššie. V triednej knihe má uvedené rodisko Lengvarty (dnes Dlhé Stráže), bydlisko Levoča. V čase Jánových primícií už bol vyštudovaným vojenským lekárom; na zachovanej fotografii je zachytený v uniforme. Podobne je na fotografii zachytený aj Jánov spolužiak z triedy Štefan Korchnák, narodený v Brutovciach, v čase štúdií bývajúcí v Levoči, ktorý je zobrazený ako páter v rehoľnom odevu. Na maturitnom table je uvedené „Do videnia r. 1941“, keď už nežil, čo zároveň dokumentuje, ako vojnové udalosti zasiahli životy celej generácie jeho spolužiakov.

¹³ Ignác LIHOSITH (*1880 Jablonka, dnes PL – †1958 Levoča). Za kňaza bol vysvätený vo Vacove v roku 1903. V roku 1920 bol inkardinovaný do Spišskej diecézy; pôsobil ako kaplán v Jablonke a Spišskej Teplici. Od roku 1921 pôsobil ako profesor náboženstva na levočskom gymnázium. *Lihosith, Ignác* [online]: <https://share.google/izW67mr6tUHqE5E6L> (cit. 28. 2. 2026).

Lihosith presvedčil Jánových rodičov, aby mu umožnili pokračovať vo vzdelaní a pripraviť sa na kňazskú cestu. Odporučil ho svojmu priateľovi Vendelínovi Javorkovi, SJ, ktorý v tom čase pôsobil v Pápežskom východnom inštitúte. Z poverenia pápeža Pia XI. spolu s ďalšími jezuitmi organizoval novozałożené pápežské kolégium Russicum a v roku 1929 sa stal jeho prvým rektorom.¹⁴

Školské záznamy z posledného ročníka gymnaziálneho štúdia poukazujú na vysokú absenciu Jána Kellnera, pravdepodobne súvisiacu s rodinnými pomermi a pracovnými povinnosťami detí.¹⁵ Napriek tomu maturitu úspešne zložil v roku 1931.¹⁶

Už v týchto rokoch sa podľa rodinných svedectiev prejavovala Jánova láska k slovanským národom a túžba stať sa misionárom. Táto túžba nebola výsledkom náhleho rozhodnutia, ale postupne dozrievala v prostredí, kde sa spájala rodinná zbožnosť, školská formácia a podnety od duchovných osobností, akými boli Ignác Lihosith a Vendelín Javorka, SJ.¹⁷

Vstup do Pápežského kolégia Russicum v Ríme a študentské roky v kolégiu

V roku 1931 odišiel Ján Kellner do Ríma, aby študoval filozofiu a teológiu. Rodičia mu toto štúdium umožnili aj za cenu pôžičky, čo podčiarkuje hodnotu, ktorú rodina prikladala jeho povolaniu.¹⁸ Na *Pápežskej univerzite Gregoriána* (lat. *PUG – Pontificia Universitas Gregoriana*) študoval filozofiu a teológiu, kým v kolégiu Russicum sa venoval ruskému obradu, kultúre a jazyku.

V rokoch 1938 – 1940 zastával funkciu dočasného správcu (riaditeľa) levočského gymnázia. Patril k významným osobnostiam levočského školstva a cirkevného života. Za jeho dlhoročnú kňazskú a pedagogickú činnosť mu bol v roku 1938 udelený pápežský čestný titul *kaplán Jeho Svätosti* (*Mmgr./Mons., Capellanus Sanctitatis Suae*). *Známi rodáci* [online]: <https://tsp.org.pl/sk/znami-rodaci/> (cit. 28. 2. 2026). Pochovaný je na levočskom cintoríne v blízkosti pohrebnej kaplnky. Na jeho náhrobnom kameni je napísané „*MSGR. IGNÁC LIHOSITH, riaditeľ gymnázia a profesor náboženstva.*“ Fotografia Ignáca Lihositha je aj na Jánovom table; pod ňou je Otakar Formánek – riaditeľ.

¹⁴ *Páter Vendelín Javorka, SJ.*

¹⁵ ŠAPO, SALE, f. Gymn. J. Francisci-Rimavského v Levoči. V triednom katalógu je v maturitnom ročníku je pri Jánovi zaznamenaný vysoký počet vymeškaných vyučovacích hodín (389). Podľa ústneho podania Michala Kellnera to súviselo s rodinnou situáciou. V čase, keď Ján navštevoval maturitný ročník, sa spolu so svojím mladším desaťročným bratom Michalom podieľal na domácich i poľnohospodárskych prácach, keďže ich matka po pôrode dcéry Heleny v júli 1930 dlhodobo chorľavela; ich staršia sestra Anna už v tom období viedla vlastnú domácnosť.

¹⁶ Tamže; *Trinásta výročná zpráva československého štátneho reál. gymnázia Dr. V. Šrobára za školský rok 1930 – 31.* Levoča 1931.

¹⁷ Archív rodiny Michala Kellnera.

¹⁸ Tamže.

*Fotografia z kolégia Russicum zo začiatku rímskych štúdií; v strede je rektor kolégia Vendelín Javorka, SJ, Ján Kellner je v druhom rade prvý zľava
(Zdroj: archív rodiny Michala Kellnera)*

Podľa záznamov v ročenkách jednotlivých akademických rokov patril medzi veľmi dobrých študentov. Filozofické štúdiá ukončil ako bakalár filozofie s hodnotením *cum laude probatus* a ústnu skúšku na licenciát urobil na najvyššie možné hodnotenie. Väčšinu predmetov zvládol nadpriemerne, teda lepšie než na úrovni *cum laude*.¹⁹ Popri systematickej filozofickej a teologickej príprave si osvojil viacero jazykov. Veľmi dobre ovládal ruštinu, francúzštinu, nemčinu a taliančinu, učil sa aj hebrejčinu a chorvátčinu.²⁰ Táto jazyková výbava nebola v jeho prípade iba vedľajším výsledkom jeho univerzitného štúdia, ale bola organickou súčasťou formácie smerujúcej k službe vo východnom prostredí. Umožňovala mu lepšie prenikať do ruského kultúrneho a cirkevného sveta a pripravila ho na budúci kontakt s ruskými exulantmi i s prostredím Sovietskeho zväzu.

Prechod do Gréckokatolíckej cirkvi

Ján Kellner túžil poslúžiť svojim misionárskym pôsobením zjednoteniu kresťanov. Uvedomoval si, že ak má byť prijatý medzi ruských kresťanov, musí sa

¹⁹ SEMAN, *Ján Kellner*, s. 95 – 97.

²⁰ Tamže, s. 95 – 98.

im priblížiť nielen jazykovo a kultúrne, ale aj liturgicky. Preto sa 28. decembra 1933 obrátil na *Kongregáciu pre východnú cirkev*²¹ so žiadosťou o zmenu rítu z latinského na byzantsko-slovanský (východný katolícky). Kladný reskript mu bol udelený 10. januára 1934.²² Počas tretieho ročníka teologických štúdií prijal 24. decembra 1935 diakonskú vysviacku.

Kňazská vysviacka v Ríme a primície v Levoči

Keďže 26. decembra 1936 dovŕšil 24 rokov života, mohol prijať sviatosť kňazstva 1. januára 1937. Kňazskú vysviacku prijal 1. januára v *Chráme sv. Antona Veľkého v Ríme*,²³ z rúk ruského katolíckeho biskupa Alexandra Nikolajeviča Jevreinova²⁴, v byzantskom (gréckokatolíckom) obrade.²⁵ Dňa 3. januára 1937 slúžil v Kostole sv. Klementa v Ríme svoju prvú slávnostnú bohoslužbu.²⁶

²¹ Súčasné *Dikastérium pre východné cirkvi* pôsobilo v rokoch 1917 – 1967 pod názvom *Kongregácia pre východnú cirkev*; od 5. júna 2022 boli všetky kongregácie reformou Rímskej kúrie premenované na dikastéria.

²² SEMAN, *Ján Kellner*, s. 95.

²³ Chrám sv. Antona Veľkého v Ríme (tal. *Sant' Antonio Abate all'Esquilino*), zasvätený sv. Antonovi Opátovi, slúžil v 30. rokoch 20. storočia ako miesto vysviacok a bohoslužieb východného (byzantského) obradu. Aj keď sa v dokumentoch a oznámeniach často uvádza „svätá omša“, vždy išlo o byzantskú (východoslovanskú) liturgiu.

²⁴ Alexander Nikolajevič Jevreinov (*1877 – †1959), bol kľúčovou postavou ruskej katolíckej cirkvi. Do Ruskej gréckokatolíckej cirkvi prestúpil z pravoslávia. Spolupracoval so Svätou stolicou. Jeho činnosť bola spojená s budovaním katolíckej komunity a so snahou podporovať dialóg medzi pravoslávím a katolicizmom, pričom sa odohrávala najmä medzi ruským emigrantmi. MARCIN – PASOK, *Otec Ján Kellner*, s. 13; SEMAN, *Ján Kellner*, s. 96 – 97.

²⁵ Vysviacka Jána Kellnera a jeho spolužiaka a priateľa, blahoslaveného Teodora Romžu, sa s veľkou pravdepodobnosťou uskutočnila na základe dišpenzu od minimálneho kánonického veku, hoci dostupné pramene túto skutočnosť výslovne neuvádzajú. Nešlo pritom zrejme o ojedinelý jav. Teodor Romža prijal kňazskú vysviacku ako 24-ročný na Vianoce, 25. decembra 1936. Keďže Ján Kellner v tom čase ešte nedovŕšil ani 24 rokov, jeho vysviacka bola odložená na 1. januára 1937, na sviatok Obrezania Pána a sv. Bazila Veľkého. Údaj o skoršom dátume vysviacky (26. december 1936 – deň dovŕšenia 24 rokov) sa objavuje len výnimočne, konkrétne v liste kardinála Tisseranta biskupovi Gojdičovi, hoci išlo o jeho najvyššieho predstaveného v kolégiu Russicum. Za správny dátum je však potrebné považovať 1. január 1937, ktorý je doložený dobovou komunikáciou s rodinou, ako aj tlačeným oznámením uloženým v archíve rodiny Michala Kellnera. Porov. SEMAN, *Ján Kellner*, s. 97.

²⁶ Archív rodiny Michala Kellnera. Oznámenie Jána Kellnera o jeho kňazskej vysviacke a prvej slávnostnej svätej omši (Collegio Russo, Roma – Via Carlo Cattaneo, 2). V dobovej terminológii sa používal výraz „svätá omša“, čo bolo v slovenskom gréckokatolíckom prostredí 30. rokov bežné. To isté potvrdzuje aj tlačová pamiatka z jeho prvej svätej omše vo vlasti, slúženej 25. júla 1937 v Levoči.

*Fotografia po primičnej svätej liturgii s príbuznými a duchovnými osobami pred vchodom do rodičovského domu v Levoči na Novej ulici č. 34; horný rad zľava: Viktor Novikov, SJ, Jerzy Moskwa, SJ, gréckokatolícky kantor, starý otec Jána Kellnera z matkinej strany, Jánov priateľ zo susedstva v Levoči – vojenský lekár MUDr. Ján Kuľa, bývalý spolužiak z gymnázia – páter Štefan Korchňák, Jánov brat Michal, františkán z minoritského kostola; spodný rad zľava: Ignác Lihosith, gréckokatolícky kňaz, Jánov otec, v strede Ján Kellner, Jánova matka, gvardián minoritského kostola Ducha Svätého v Levoči – Ladislav František Šurina
(Zdroj: archív rodiny Michala Kellnera)*

Vysviacka a prvá slávnostná liturgia v Ríme predstavovali symbolické potvrdenie jeho životnej cesty. Ján si hlboko vážil cirkev západného aj východného obradu. Na sklonku pobytu v Russicu výrazne vplýval naňho ruský jezuitský kňaz Viktor Novikov, SJ. Tento vzťah sa prejavil aj neskôr, keď sa Novikov, spolu s Jerzym Moskwom, SJ, zúčastnili na Jánovej primičnej liturgii vo jeho vlasti.²⁷

Primičnú svätú liturgiu slávil Ján Kellner 25. júla 1937 v minoritskom Kostole Ducha Svätého v Levoči.²⁸ Táto skutočnosť vyplýva z miestnych pomerov: v Levoči ani v jej bezprostrednom okolí v tom čase neexistoval gréckokatolícky chrám. Levoča nemala v roku 1937 gréckokatolícku farnosť, ani kaplnku.²⁹

²⁷ Tamže.

²⁸ Tamže.

²⁹ Ján Kellner slávil svoju primičnú svätú liturgiu v rímskokatolíckom Kostole Ducha Svätého v Levoči, pričom možno predpokladať, že tak urobil so súhlasom prítomného gvardiána kostola ako hostiteľa a jeho predstaveného. Na zachovanej fotografii z primícií je zachytený doposiaľ neidentifikovaný gréckokatolícky kňaz s cingulom, ako aj gréckokatolícky kantor;

Dochované fotografie z primičnej svätej liturgie a zo slávnosti pred rodičovským domom na Novej ulici č. 34 predstavujú mimoriadne cenný historický prameň. Zachytávajú nielen rodinu a priateľov novokňaza, ale aj významné osobnosti cirkevného a spoločenského života. Na fotografii po primičnej liturgii sú prítomní pátri Viktor Novikov, SJ a Jerzy Moskwa, SJ, profesor Ignác Lihosith, Jánov priateľ zo susedstva a neskorší vojenský lekár MUDr. Ján Kuľa, bývalý spolužiak z gymnázia a neskorší páter Štefan Korchňák, Jánov brat Michal a ďalšie osoby.³⁰ V prvom rade sedí aj gréckokatolícky kňaz, ktorého identitu sa doposiaľ nepodarilo spoľahlivo určiť, hoci jeho prítomnosť pri liturgii bola zrejme dôležitá. Miestnym hostiteľom bol gvardián minoritského kostola Ladislav František Šurina, OFM Conv.³¹

Ďalšie štúdiá a koniec pobytu v Ríme

V ďalších rokoch sa Ján Kellner počas štúdia na *Pápežskom východnom inštitúte* v Ríme (lat. *PIO – Pontificium Institutum Orientale*) ďalej zdokonaľoval vo východných teologických vedách, histórii a práve. V roku 1939 mu bol udelený titul licenciát teológie s hodnotením *magna cum laude*.³²

ich presná úloha zatiaľ nebola spoľahlivo objasnená. V roku 1937 Levoča matrične patrila pod Gréckokatolícku farnosť v Toryskách. Až neskôr vznikla gréckokatolícka kaplnka na Košickej ulici oproti Kostolu Ducha Svätého – *Kaplnka Presvätej Bohorodičky*. Tá bola zriadená po tom, ako levočskí gréckokatolíci získali dom na Košickej ulici č. 24. Kaplnku posvätil 24. novembra 1939 prešovský biskup Pavol Peter Gojdič. Na jej zriadení a fungovaní mal významnú zásluhu aj o. Demeter Petrenko, ktorý bol farárom v Levoči od roku 1940. *Demeter Petrenko* [online]: <https://www.grkatpo.sk/knaz/demeter-petrenko/>. (cit. 9. 3. 2026). V tomto dome o. Petrenko zároveň býval a slúžil liturgie až do roku 1950. Historická kaplnka na Košickej ulici tak zostáva prvým miestom, kde sa v Levoči začala pravidelne sláviť gréckokatolícka liturgia.

³⁰ Archív rodiny Michala Kellnera.

³¹ Ladislav František Šurina, OFM Conv. (*1879 – †1970) pochádzal z Hlohovca, kde aj roku 1970 zomrel. V roku 1898 vstúpil do noviciátu v Târgu Mureș, za kňaza bol vysvätený v roku 1903. Jeho prvým pôsobiskom bolo rumunské mesto Galați, kde pôsobil ako misionár a kazateľ. Od roku 1918 pôsobil v Segedíne ako výpomocný duchovný a katechéta, od roku 1920 v Levoči ako gvardián a spovedník sestier vincentiek (Spoločnosti dcér kresťanskej lásky sv. Vincenta de Paul). V rokoch 1939 – 1950 bol generálnym delegátom pre Slovensko, následne bol internovaný do Podolínca. V roku 1953 bol prepustený z väzenia a vrátil sa do svojho rodiska, kde slúžil sväté omše a vysluhoval sviatosti zmierenia v Kostole Všetkých svätých v Hlohovci. Tu prežil aj posledné roky života. Pre mnohých bol v tomto pre Cirkev a veriacich neľahkom období veľkou duchovnou oporou. Zomrel vo veku 91 rokov, ako minorita slúžil Bohu 71 rokov a dožil sa zlatého kňazského povolania. Za poskytnutie informácie ďakujem o. Tomášovi Máriovi Vlčekovi, OFMConv., kustódovi levočského Kláštora minoritov. Por. tiež Šurina, Ladislav František [online]: <https://www.cintoriny.sk/src/index.php?simpleSearch=&type=dostupnost&city=Hlohovec&surname=%C5%A1urina&cintorinId=109&hrobId=109003685&zosnulyId=676358882> (cit. 9. 3. 2026).

³² SEMAN, *Ján Kellner*, s. 97, 98.

Cielene sa pripravoval na misijné poslanie, vedomý si ťažkostí a nebezpečenstiev, ktoré by ho v Sovietskom zväze³³ čakali, ak by ho tam predstavení vyslali. Bol si plne vedomý toho, že študenti Russica a jeho absolventi boli už od jeho založenia podozrievaní Sovietmi zo špionáže proti ZSSR.

Pôsobenie medzi ruskými exulantmi v Prahe

Kongregácia pre východnú cirkev sa rozhodla vyslať Jána Kellnera do Prahy, kde mal pomáhať v duchovnej starostlivosti o komunitu ruských emigrantov. Po celý čas pritom ostával pod jurisdikciou Kongregácie pre východnú cirkev, s ktorou bol v kontakte a ktorej sa zodpovedal.³⁴ Po príchode do Prahy slúžil od 23. októbra 1939 vo východnom ohrade ruským východným katolíkom v augustiniánskom kláštore na Hradčanoch.³⁵ Pražské obdobie je v Kellnerovom živote krátke, ale osobitne dôležité. Práve v ňom sa prakticky stretol s pastoráciou medzi ruskými veriacimi, s prostredím exilovej komunity i s intelektuálnymi debatami o ruskej otázke. V Prahe nadobudol veľa kontaktov, snažil sa spoznať tunajšiu ruskú pravoslávnu komunitu, veľa študoval v „*Ruskom archíve*“, hlbšie sa venoval filozofii a publikačnej činnosti, v ktorej reagoval na náboženské a spoločenské otázky ruskej emigrácie.³⁶ Táto etapa jeho života zostávala dlho iba čiastočne známa. Až sprístupnenie Vatikánskych archívov pontifikátu Pia XII.³⁷ umožnilo detailnejšie preskúmať jeho pražské pôsobenie. Tieto poznatky systematicky spracoval Adrián Seman.³⁸

Následkom vojnových pomerov a rastúceho tlaku okupačných orgánov však Kellner nemohol v Prahe zotrvať. Pre hrozbu násilnej deportácie gestapom bol v septembri 1940 nútený vrátiť sa z Protektorátu späť na Slovensko. Definitívne vyrozumienie dostal od tajnej polície 23. augusta 1940 s tým, že „*jeho ďalšie zotrvanie v Prahe je nežiaduce – „unerwünscht”, a pred 10. septembrom 1940 musí odísť na územie Slovenska.*”³⁹

³³ Zväz sovietskych socialistických republík (ZSSR), skrátene Sovietsky zväz (1922 – 1991) pozostával z 15 republík, pričom vedúce postavenie mala rozlohou najväčšia Ruská republika s hlavným mestom Moskva. Ľavicovo orientovaný totalitný režim pod vedením J. V. Stalina (1929–1953) charakterizovali masové represálie, hladomor, pracovné tábory – gulagy, politické čistky a popravy opozície. Kult osobnosti Stalina bol odsúdený v roku 1956. Za obeť mu padli milióny nevinných ľudí. Po rozpade ZSSR vzniklo 8. 12. 1991 Spoločenstvo nezávislých štátov (SNŠ), ktoré v súčasnosti združuje 9 postsovietskych štátov.

³⁴ SEMAN, *Ján Kellner*, s. 98.

³⁵ Tamže, s. 98, 99.

³⁶ Tamže.

³⁷ Sprístupnenie archívov Pia XII. na bádanie pápežom Františkom, Vatikán, 2. marec 2020.

³⁸ SEMAN, *Ján Kellner*, s. 98 – 113.

³⁹ Tamže, s. 114.

Návrat na Slovensko a okolnosti odchodu na misiu do Sovietskeho zväzu

Po návrate na Slovensko sa Ján Kellner zamestnal v papierenskom závode v Ružomberku. Chcel sa lepšie pripraviť na život medzi robotníkmi v Rusku.⁴⁰ Tento krok naznačuje, že svoju budúcu misiu chápal realisticky: nechcel vstupovať do sovietskeho prostredia ako odtrhnutý intelektuál, ale ako kňaz rozumejúci životu pracujúcich ľudí, ktorý má hlásať evanjelium predovšetkým medzi mládežou. Bol pripravený obetovať sa za obrátenie Ruska v duchu fatimského odkazu.⁴¹

Šiesteho decembra 1940, po tom, čo si vybavil potrebné doklady, navštívil svoju rodinu v Levoči na Novej ulici č. 34. Listom zo 7. decembra 1940, odoslaným z uvedenej adresy, informoval apoštolskú nunciatúru v Bratislave o svojom odchode zo Slovenska podľa programu, o ktorom vedel a schválil ho jeho nadriadený, kardinál Tisserant.⁴² Táto skutočnosť je zásadná pre interpretáciu jeho ďalšieho konania. Rozhodnutie vstúpiť na misijnú cestu do Sovietskeho zväzu nebolo spontánne ani ilegálne v zmysle neposlušnosti voči cirkvi ani romanticky nerozvážne. Vychádzalo z dlhodobej formácie v Russicu a bolo uskutočnené s vedomím jeho predstavených. Z metodického hľadiska preto nemožno jeho konanie chápať ako individuálnu iniciatívu mimo cirkevných štruktúr, ale ako súčasť širšieho misijného úsilia Katolíckej cirkvi. Kellner si bol vedomý rizík. Nešiel do Ruska z naivity, ale z vnútornej istoty o svojom povolaní.

Pred prechodom hraníc sa stretol s priateľom Teodorom Romžom, ktorý mu poskytol rady a kontakt na kňaza schopného sprostredkovať prechod hranice.⁴³ Následne nelegálne prekročil hranicu z maďarskej strany a cez Karpaty prešiel do ZSSR na územie sovietskej Ukrajiny. Krátko nato bol zadržaný, uväznený a deportovaný do Lvova. Počas nasledujúcich viac než piatich mesiacov bol mučený a vypočúvaný. Podľa dostupných záznamov mu sovietske orgány NKVD špionáž nedokázali preukázať, nezlomili ho a zostal verný Kristovi napriek všetkému utrpeniu.⁴⁴

⁴⁰ MARCIN – PASOK, *Otec Ján Kellner*, s.13, 14.

⁴¹ Tamže.

⁴² SEMAN, *Ján Kellner*, s. 116. Eugène Gabriel Gervais Laurent, kardinál Tisserant (*1884 – †1972) bol francúzsky katolícky arcibiskup a kardinál. V rokoch 1936 – 1959 pôsobil vo Vatikáne ako sekretár (prefekt) Kongregácie pre východné cirkvi. Ján Kellner bol *de iure* stále pod kompetenciou Kongregácie, ktorej sa zodpovedal a ktorú informoval o príslušných zmenách.

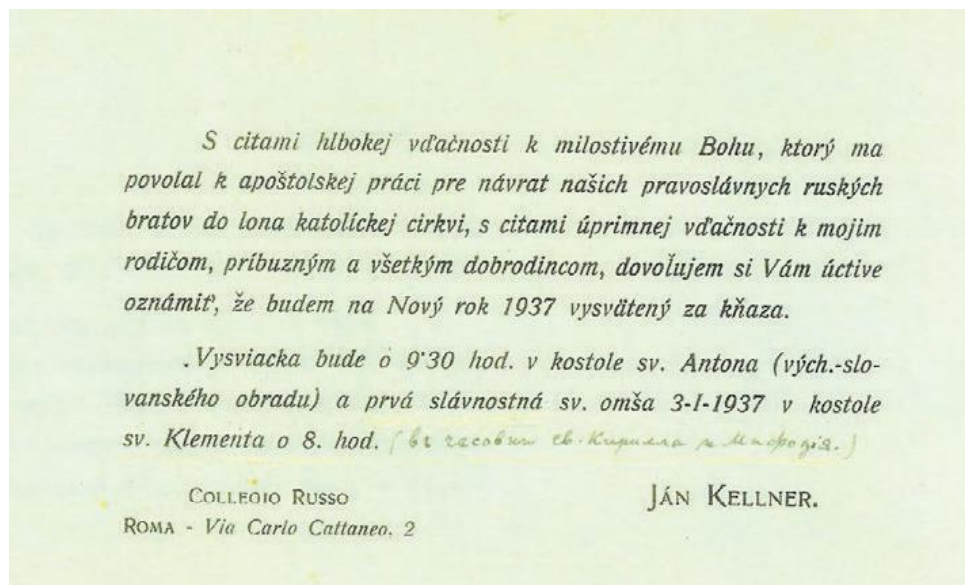
⁴³ MARCIN – PASOK, *Otec Ján Kellner*, s. 13.

⁴⁴ Tamže, s.14 – 16; porov. aj SEMAN, *Ján Kellner*, s. 116 – 118.

Mučenícka smrť Jána Kellnera – známe fakty a otvorené otázky

Osud Jána Kellnera bol v dôsledku vlády nespravodlivých režimov v našej i okolitých krajinách celé desaťročia zahalený neistotou. Rodičia po jeho poslednej návšteve v Levoči o ďalšom osude svojho syna nič nevedeli; až do smrti žili v nádeji, že by ešte mohol žiť. Práve táto rodinná rovina patrí k najdojímavejším a zároveň historicky významným aspektom jeho príbehu. Michal Kellner, Jánov mladší brat, po jeho zmiznutí vyvíjal dlhodobé úsilie o objasnenie osudu svojho brata. Podľa rodinného archívu a svedectiev príbuzných vytrvalo žiadal o pomoc rôzne inštitúcie i jednotlivcov: písal na Interhelpe, na Československý Červený kríž, na biskupstvá i do Vatikánu, prosil o audienciu u Svätého Otca Jána Pavla II. kontaktoval vdp. Jána Košiara, Mons. Daniela Faltina, vdp. Adolfa Hrubca, biskupa Mons. Františka Tondru, vladyku Jána Hirku a vladyku Jána Babjaka, SJ. Zároveň zhromažďoval dostupné informácie a dokumenty.⁴⁵ V rodinnom archíve sú uložené aj výstrižky článkov publikovaných až do jeho úmrtia v roku 2013.⁴⁶

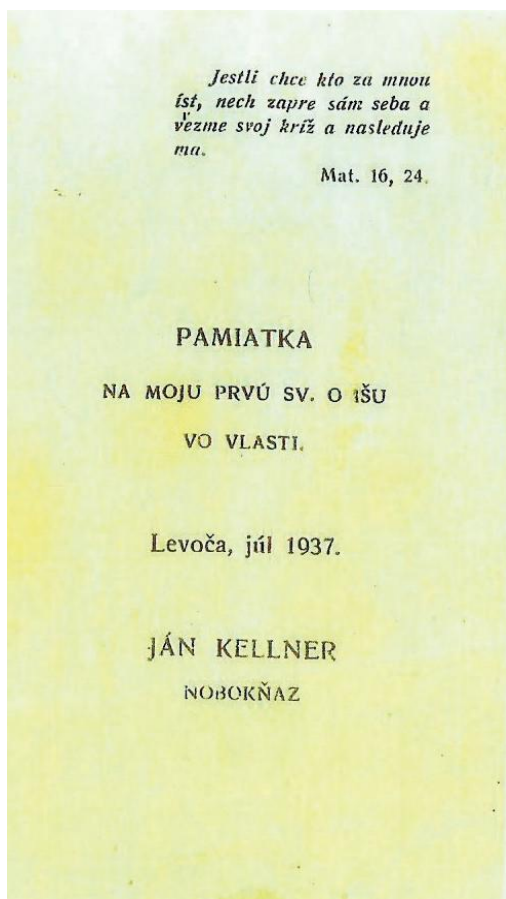
V rodičovskom dome v Levoči bol Ján Kellner trvalo prítomný prostredníctvom predmetov a spomienok. Jeho kňazskú vysviacku a primície pripomínali zarámované fotografie, zachovala sa aj pohľadnica, ktorú Ján poslal z Ríma

*Oznámenie o kňazskej vysviacke
(Zdroj: archív rodiny Michala Kellnera)*

⁴⁵ Archív rodiny Michala Kellnera.

⁴⁶ HRUBEC, Adolf: Ján Kellner, ďalší slovenský mučeník. *Katolícke noviny*, 7. 11. 1993, s. 4; VOSKÁR, Jozef: Ján Kellner z Levoče. Kňaz – mučeník. *Slovo*, 25. jún 1993, mimoriadne číslo, s. 15; BABJAK, Ján – SPIRITZA, Juraj: O. Ján Kellner – kňaz – mučeník (1912 – 1941). In: *Gréckokatolícky kalendár 1998*. Michalovce 1997, s. 66 – 69.

*Rub pamätného obrázka na prímiečnú sv. omšu v Levoči
(Zdroj: archív rodiny Michala Kellnera)*

Ukrajiny v Kyjeve. Nachádza sa v nich aj hlásenie o rozhodnutí NKVD USSR a prokurátora USSR, podľa ktorého „*bol Brincko-Kel'ner Jan Andrejevič zastrelený 7. júla 1941.*“⁴⁹ Otec Ján Kellner mal necelých 29 rokov, keď ho represívny aparát NKVD pripravil o život za plnenie jeho misijného poslania. Miesto jeho pochovania zostáva naďalej neznáme.⁵⁰

bratovi Michalovi. Michal sa modlieval s ružencom, ktorý dostal od Jána, a v dome visel aj drevený krížik, ktorý mu brat daroval.⁴⁷ Tieto predmety neboli iba rodinnými pamiatkami, ale nositeľmi pamäti, ktoré udržiavali vedomie o nezvestnom a o potrebe dopátrať sa pravdy.

Až v roku 1992 získal Michal Kellner aspoň čiastkové, útržkovité informácie o svojom bratovi. V septembri mu *Pátracia služba Československého Červeného kríža* spolupracujúca v tejto veci so *Spoločnosťou Červeného kríža Ruskej federácie* krátkou správou oznámila, že „*miesto pochovania otca Jána nie je známe.*“ Zároveň sa v správe pripomínalo nariadenie *Prezídia Najvyššieho Sovietu ZSSR* zo 16. januára 1989, podľa ktorého bol „*Kel'ner-Brincko Jan Andrejevič 20. júla 1989 Prokuratúrou Ukrajiny posmrtno rehabilitovaný.*“⁴⁸

K najvýdatnejším zdrojom informácií o živote otca Jána Kellnera patria spisy označené „*kňaz KELLNER (KELNER) Jan, syn Andreja,*“ uložené v štátnych archívoch

⁴⁷ Archív rodiny Michala Kellnera.

⁴⁸ Tamže.

⁴⁹ Tamže.

⁵⁰ NKVD (rus. Narodnyj komitet vnutrennich del, sovietska tajná polícia v čase stalinského režimu) ho formálne obvinila zo špionáže a nelegálneho prechodu hraníc. Vyšetrotelia v spise zdôrazňovali, že hovorí plynule po rusky a ovláda byzantský rítus, čo považovali za dôkaz jeho „maskovania“ pre špionážne účely. Situácia sa náhle zmenila po napadnutí Sovietskeho zväzu Nemeckom (22. júna 1941). NKVD začala s masovými likvidáciami väzňov, ktorých nestihli evakuovať pred postupujúcim frontom. Ján Kellner bol popravený 7. júla 1941 (čerpané z prekladov z dokumentov štátnych archívov Ukrajiny v Kyjeve, ktoré sú dnes dostupnejšie ako archívy ruské).

Pamäť, úcta a odkaz Jána Kellnera

Pamäť na Jána Kellnera sa po desaťročiach mlčania začala výraznejšie obnovovať najmä zásluhou rodiny, duchovných autorít a postupne aj historického výskumu. Viditeľným prejavom úcty sa stal pamätný obraz s tlačeným portrétom Jána Kellnera a stručným životopisom, umiestnený v Kostole Povýšenia sv. Kríža v Hradisku pri príležitosti 70. výročia jeho kňazskej vysviacky v Ríme a primičnej svätej liturgie v Levoči. Inštalácia tohto obrazu bola realizovaná z iniciatívy Michala Kellnera, ktorý zabezpečil jeho vyhotovenie.⁵¹ Pri tejto príležitosti slávil 1. júla 2007 v tomto kostole rímskokatolícku spomienkovú svätú omšu vdp. Jozef Hagovský.⁵² Slávnosti sa zúčastnil Michal Kellner s rodinou. Pamätný obraz Jána Kellnera je tam umiestnený dodnes.

Od roku 2018 pôsobil kňaz Jaroslav Pasok⁵³ ako postulátor v kauze blahorečenia Jána Kellnera, pričom bol poverený zhromažďovaním historického materiálu potrebného na otvorenie procesu blahorečenia.⁵⁴ Výsledkom dovtedajšieho výskumu sa stala v roku 2021 publikácia Matúša Marcina a Jaroslava Pasoka *Otec Ján Kellner, mučeník za jednotu Cirkvi (1912 – 1941)*. Kniha zachytáva stav poznania dostupný do času jej vydania. Táto prvá ucelená publikácia venovaná osobe a životu Jána Kellnera zohrala významnú úlohu pri šírení povedomia o Kellnerovej osobnosti. Predstavená bola pri príležitosti návštevy Svätého Otca Františka na Slovensku, počas ktorej sa 14. septembra 2021 slávila Božská Liturgia sv. Jána Zlatoústeho v Prešove.

Významným medzníkom v recepcii Kellnerovho príbehu sa stal aj článok Imricha Gazdu uverejnený pri príležitosti 110. výročia narodenia Jána Kellnera 28. decembra 2022 v denníku *Postoj*. Autor v ňom upozornil na hrdinský príbeh misionára, ktorý túžil hlásať evanjelium v Sovietskom zväze a bol zastrelený ako

⁵¹ Zhotovenie obrazu s tlačeným portrétom a stručným životopisom vychádzajúcim z vtedy dostupných informácií inicioval Michal Kellner v rámci rodinného prostredia a dal ho vyhotoviť v dvoch rovnakých exemplároch. Druhý exemplár bol určený pre Kostol Duchu Svätého v Levoči, no v roku 2007 sa ho tam nepodarilo umiestniť.

⁵² Mgr. Jozef Hagovský (*1969 – †2026), kňaz Spišskej diecézy, narodený v Spišskej Novej Vsi. Kňazskú vysviacku prijal v roku 1995. V rokoch 2005 – 2015 spravoval Rímskokatolícku farnosť v Tvarožnej, pod ktorú patrí aj Kostol Povýšenia svätého Kríža v Hradisku. Realizácia umiestnenia pamätného obrazu bola podmienená nielen vytrvalým úsilím Michala Kellnera, ale aj ústretovosťou vdp. Jozefa Hagovského, ktorý s jej uskutočnením vyslovil súhlas so súhlasom svojich nadriadených.

⁵³ ICLic. Jaroslav Pasok, gréckokatolícky kňaz, súdny vikár Metropolitného tribunálu Prešovskej metropolie *sui iuris*.

⁵⁴ SEMAN, *Ján Kellner*, s. 94; WENGER, Antoine: *La persecuzione dei cattolici in Russia 1920 – 1960 : gli uomini, i processi, lo sterminio : dagli archivi del KGB*. San Paolo 1999, s. 183, 184; OSIPOVA, Irina Ivanovna: *В язвах своих сокрою меня...* Moskva 1996, s. 108 – 114, 174.

mladý kňaz.⁵⁵ Článok bol doplnený svedectvami košického eparchu, arcibiskupa Mons. Cyrila Vasil'a a prasynovca Jána Kellnera Martina Lukačišina.⁵⁶ Kým Mons. Cyril Vasil' poukázal na cirkevný a mučenícky rozmer jeho osobnosti, Lukačišin zvýraznil význam rodinnej pamäti a potrebu zachovať odkaz človeka, ktorý vedome obetoval svoj život za vernosť Kristovi a za jednotu Cirkvi.

Najvýznamnejším odborným príspevkom k poznaniu Kellnerovho života je vedecká štúdia Adriána Semana *Ján Kellner a jeho misia v Prahe*, vydaná Slovenským historickým ústavom v Ríme.⁵⁷ Jej osobitný význam spočíva v tom, že využíva dokumenty sprístupnené po otvorení Vatikánskych archívov pontifikátu Pia XII. v roku 2020. Semanova štúdia prináša doposiaľ najpodrobnejšie spracovaný pohľad na Kellnerovu pastoračnú a akademickú činnosť v Prahe v rokoch 1939 – 1940, zároveň však osvetľuje aj jeho rímske štúdiá, návrat do vlasti a okolnosti jeho zatknutia, vypočúvania a mučenia. Významne tak rozširuje poznanie Kellnerovho životného príbehu a vnútorné motívy jeho rozhodnutí. Napriek dostupným publikovaným výstupom však zostáva osobnosť Jána Kellnera v miestnom prostredí málo známa. K jej postupnému sprístupňovaniu širšej verejnosti tak prispievajú aj popularizačné aktivity.⁵⁸

Záver

Životný príbeh Jána Kellnera je príkladom viery, odvahy a vernosti Bohu. Zároveň predstavuje historické svedectvo o generácii kňazov formovaných pre službu vo východnom prostredí a pre podporu úsilia o jednotu kresťanov. Jeho zatknutie sovietskymi bezpečnostnými orgánmi, dlhé vypočúvania a smrť v Kyjeve vo veku necelých dvadsiatich deviatich rokov, predstavujú tragický doklad represívnej politiky NKVD voči predstaviteľom Katolíckej cirkvi.⁵⁹ Tento prípad

⁵⁵ Hoci miesto popravy a pochovania v dokumentoch NKVD často chýbalo, historici na základe dátumov predpokladajú, že jeho telo skončilo v masových hrobách v lese Bykviňa na okraji Kyjeva. Toto miesto je známe ako „ukrajinská Katyň“, kde ležia tisíce obetí stalinských represíí.

⁵⁶ GAZDA, Imrich: *Hrdinský príbeh misionára Jána Kellnera / Túžil hlásať evanjelium v Sovietskom zväze, zastrelili ho ako 28-ročného* [online]: <https://svetkrestanstva.postoj.sk/121335/tuzil-hlasat-evanjelium-v-sovietskom-zvaeze-zastrelili-ho-ako-28-rocneho> (cit. 28. 12. 2022).

⁵⁷ SEMAN, *Ján Kellner*, s. 94 – 118. ThLic. Adrián Seman, tajomník arcibiskupa a vicekancelár Košickej gréckokatolíckej eparchie.

⁵⁸ K popularizačnému sprístupneniu témy najnovšie prispel článok Žofie Bendžalovej Kellnerovej *Otec Ján Kellner z Levoče – mučeník za jednotu kresťanov, popravený NKVD*, (publikovaný v mesačníku *Limka* (informačnom magazíne mesta Levoča), apríl 2026, s. 24, 25. V tomto príspevku, určenom predovšetkým čitateľom z radov Levočanov, je stručnou syntetickou formou priblížená osobnosť a životné osudy Jána Kellnera na základe v súčasnosti dostupných poznatkov.

⁵⁹ MARCIN – PASOK, *Otec Ján Kellner*, s. 16; WENGER, *La persecuzione dei cattolici*, s. 183, 184.

dlhší čas unikal širšiemu povedomiu a až v posledných rokoch sa postupne dostáva do pozornosti nielen cirkevného, ale aj historického prostredia. Z hľadiska regionálnych dejín Spiša má osud Jána Kellnera osobitný význam, keďže jeho životná dráha presiahla rámec miestneho prostredia a stala sa súčasťou širších cirkevných a geopolitických súvislostí 20. storočia. Hradisko, Levoča a miestne gymnázium patrili k prostrediam, ktoré formovali jeho identitu, no jeho ďalšia cesta viedla cez Rím a Prahu do sovietskeho priestoru. V jeho osobe sa stretáva regionálna história so svetovými dejinami, rodinná pamäť s dejinami totalitných represálií a miestna zbožnosť so snahou o jednotu cirkvi. Z historického hľadiska predstavuje jeho prípad príspevok k poznaniu širších súvislostí prenasledovania duchovenstva v sovietskom priestore, ako aj k dejinám absolventov Russica, z ktorých viacerí sa stali obeťami totalitných režimov.

Kellnerov prípad zároveň otvára viaceré výskumné otázky, ktoré doposiaľ nie sú uspokojivo zodpovedané. Stále napríklad nepoznáme identitu gréckokatolíckeho kňaza prítomného na fotografii z primícií v Levoči. Ďalší výskum by mohol objasniť aj detaily jeho kontaktov v Prahe. Nedostatočne preskúmané zostáva aj jeho pôsobenie v Ružomberku, keď sa zamestnal vo fabrike s cieľom priblížiť sa prostrediu pracujúcich pred plánovaným odchodom do ZSSR. Uvedenú problematiku by bolo vhodné zasadiť do širšieho kontextu životných osudov stredoeurópskych absolventov Russica, ktorí sa stali obeťami totalitných režimov.

Skutočnosť, že sa v Kostole Ducha Svätého v Levoči pripravuje osadenie pamätnej tabule na počesť Jána Kellnera, spolu s iniciatívami smerujúcimi k otvoreniu diecéznej fázy procesu blahorečenia poukazuje na postupné znovuobjavovanie jeho osobnosti v pamäti miestnej cirkvi. Tieto aktivity nadobúdajú osobitný význam aj v kontexte blížiacich sa výročí s jeho životom, kňazskou vysviackou a mučeníckou smrťou. Osobnosť Jána Kellnera postupne nadobúda miesto, ktoré jej v pamäti cirkvi i regiónu patrí. Javí sa ako tichý, no výrazný svedok úsilia o jednotu kresťanov. Jeho krátke, no intenzívne pôsobenie poukazuje na hlboké presvedčenie a širší teologicko-spoločenský rozmer jeho aktivity. V tomto zmysle jeho odkaz presahuje dobový rámec a predstavuje relevantný podnet pre ďalšiu odbornú reflexiu.

Prehľad doposiaľ publikovaných odborných i popularizačných prác o Jánovi Kellnerovi:

- BABJAK, Ján – SPIRITZA, Juraj. O. Ján Kellner – kňaz – mučeník (1912 – 1941). In: *Gréckokatolícky kalendár 1998*. Michalovce 1997, s. 66 – 69.
- FURMANIK, Martin. Hradisko je rodiskom kňaza popraveného NKVD. In: *Putovanie dejinami Spiša IV. Zaujímavosti z dejín spišských dedín*. Spišská Nová Ves 2024, s. 59 – 61.

- GAZDA, Imrich: Hrdinský príbeh misionára Jána Kellnera / Túžil hlásať evanjelium v Sovietskom zväze, zastrelili ho ako 28-ročného. *Konzervatívny denník Postoj* [online]: <https://svetkrestanstva.postoj.sk/121335/tuzil-hlasat-evanjelium-v-sovietskom-zvaeze-zastrelili-ho-ako-28-rocneho> (cit. 28. 12. 2022).
- HRUBEC, Adolf: Ján Kellner, ďalší slovenský mučeník. *Katolícke noviny*, 7. 11. 1993, s. 4.
- KOLLÁROVÁ, Zuzana – SOJÁK, Marián – ŠLAMPOVÁ, Martina: *Hradisko – obec v lone Levočských hôr*. Kežmarok 2016, s. 134, 135.
- MARCIN, Matúš: Horliť za Krista. *Slovo*, 2018, č. 23 – 24, s. 26 – 28.
- MARCIN, Matúš – PASOK, Jaroslav. *Otec Ján Kellner, mučeník za jednotu Cirkvi (1912-1941)*. Prešov 2021.
- MIKLOŠKO, František: Kreslo pre Františka Mikloška. In: *Týždeň*, 2016, č. 28.
- OSIPOVA, Irina Ivanovna. *Вязвах своих сокрой меня...* Moskva 1996, s. 108–114, 174.
- SEMAN, Adrián. Ján Kellner a jeho misia v Prahe. In: Daniel Černý (zost.): *Vatikánske archívy Pia XII. a historická Prešovská gréckokatolícka eparchia = Gli Archivi vaticani di Pio XII e la storica Eparchia Greco-cattolica di Prešov*. Bratislava – Rím 2025, s. 94 – 118.
- SLEPČAN, Peter. Príspevok Slovenska prenasledovaným kresťanom v ZSSR v rokoch 1939 – 1945. In: Anton Adam (zost.): *Mária – Matka v každej dobe*. Badín 2017, s. 283 – 322.
- VOSKÁR, Jozef: Otec Ján Kellner z Levoče. Kňaz – mučeník. *Slovo*, 25. jún 1993, mimoriadne číslo, s. 15.
- WENGER, Antoine. *La persecuzione dei cattolici in Russia 1920-1960 : gli uomini, i processi, lo sterminio : dagli archivi del KGB*. San Paolo 1999, s. 183, 184.

Summary

Father Ján Kellner of Levoča - Martyr for Church Unity, Executed by the NKVD

Žofia Bendžalová Kellnerová

From the late 1920s, the Pontifical Russian College (Russicum) in Rome trained dozens of priests for missionary work in the Soviet Union, many of whom were arrested and killed, yet their individual stories remain largely unwritten. The fates of missionaries from smaller Central European nations are particularly poorly documented, with key sources dispersed across Vatican, Soviet, and national archives. In this study, we present a biographical account of the Slovak Greek Catholic priest Ján Kellner (1912 – 1941), born in the village of Hradisko in the Spiš region of present-day Slovakia and a graduate of the Russicum, who deliberately adopted the Byzantine-Slavonic rite in pursuit of Christian unity and was executed by the NKVD in Soviet Ukraine. Drawing on the family archive of Kellner's late brother Michal, Ukrainian state records, and the recent archival study by Seman (2025), we reconstruct Kellner's upbringing, his formation within the Vatican's Eastern missionary programme, his pastoral activity among Russian Catholics in Prague (1939 – 1940), and his clandestine crossing into the USSR in 1940 with the authorization of Cardinal Tisserant. After his arrest in Lviv, he was interrogated for more than five months and was executed on 7 July 1941 on unsubstantiated espionage charges. We also note that his fate remained unknown to his family until after his posthumous rehabilitation by the Soviet Procuracy of Ukraine in 1989, and that the diocesan phase of his beatification process is currently in preparation. The article constitutes a valuable addition to the still fragmentary historiography of Central European clergy who perished in the Soviet repressive apparatus, and its combination of family testimony with newly accessible archival material makes it a source of particular interest for scholars of Catholic Eastern-rite missions and Soviet religious persecution.

Translation: Mgr. Martin Lukačišin, PhD.